

ЗВІТ
про результати службового відрядження
до республіки Румунії»

У рамках реалізації компоненту «Впровадження в Україні елементів служби пробації» проекту Ради Європи «Підтримка в'язничної реформи в Україні» та на виконання наказу ДПтС України від 19.12.2011 р. №606 «Про забезпечення реалізації проекту «Підтримка в'язничної реформи в Україні» під егідою Генерального директорату з прав людини і норм права Ради Європи та за фінансової підтримки Шведського агентства з питань міжнародного розвитку» департаментом кримінально-виконавчої інспекції та соціально-психологічної роботи з засудженими взято участь в організації та проведенні чотирьох регіональних навчальних семінарів для персоналу кримінально-виконавчої інспекції ДПтС України на тему «Поширення знань про Європейську концепцію пробації» (всього взяли участь близько 200 працівників). В навчальних семінарах взяли участь міжнародні експерти Ради Європи, представники Міністерства юстиції України, суду, прокуратури, науковці:

24-25 січня 2012 року – м. Київ;

27-28 березня 2012 року - м. Львів;

11-12 червня 2012 року – смт. Козин, Київська область;

11-12 липня 2012 року – м. Маріуполь.

11-12 жовтня 2012 року - м. Севастополь

Представниками департаменту кримінально-виконавчої інспекції та соціально-психологічної роботи з засудженими взято участь в двох навчальних семінарах з підвищення обізнаності суддів і прокурорів про переваги та можливості застосування покарань, не пов'язаних з позбавленням волі:

31 травня – 1 червня 2012 року – м. Чернівці;

27 червня 2012 року - м. Севастополь.

Крім того у рамках проекту протягом квітня п.р. на базі кримінально-виконавчої інспекції Харківської області за участю науковців проведено дослідження з вивчення причин та умов, що сприяють вчиненню засудженими повторних злочинів в результаті якого напрацьовано методичні матеріали для оцінки ризиків вчинення рецидивних злочинів особами, які перебувають на обліку підрозділів кримінально-виконавчої інспекції.

За результатами дослідження та проведених навчальних семінарів планується за участю експертів Ради Європи, науковців та працівників департаменту кримінально-виконавчої інспекції та соціально-психологічної роботи з засудженими розробка та видання посібника для працівників кримінально-виконавчої інспекції (офіцерів пробації).

Згідно графіку реалізації проекту у період з 1 по 5 жовтня ц.р. здійснено виїзд у службове відрядження працівників кримінально-виконавчої інспекції (Кондратьєв В.М., Лапінський А.В., Бурак В.М., Демяненко О.В., Омельчук Ю.М.) до Румунії з метою вивчення передового досвіду служби пробації.

5 вересня ц.р. під час зустрічі в ДПтС України з представниками Ради Європи визначені подальші напрями співпраці на 2013 рік, а саме: визначення

регіонів для впровадження пілотних проектів, розглянути можливість відкриття денного Центру пробації та розробка проекту наказу про експериментальне впровадження розробленої оцінки ризиків та потреб засуджених.

В рамках реалізації вищезазначеного проекту у період з 1 по 5 жовтня цього року здійснена **міжвідомча навчальна поїздка до Румунії** з метою ознайомлення з роботою Служби пробації Румунії та корекційними програми для дітей та молоді, які знаходяться у конфлікті із законом.

Від ДПтС України участь у навчальній поїздці взяли на чолі зі мною заступник начальника управління Донецький області Буряк В.М., заступник начальника управління Харківський області Лапінський А.В., начальник сектору кримінально-виконавчої інспекції управління Полтавський області Дем'яненко О.В., начальник сектору кримінально-виконавчої інспекції управління Рівненський області Омельчук Ю.М..а також до складу делегації увійшли представники Одеської національної юридичної академії та координатор проекту Ради Європи .

Метою візиту було ознайомлення з системою роботи служби пробації Румунії, а також провадження пілотного проекту по програмі Румуно-Шведське партнерство «Майстерні громадських робіт»

Румунія — держава на південне-західну Європи, згідно конституції — демократична республіка. Столиця — [Бухарест](#). Назва держави походить от [лат. romanus](#) — «римський». Главою республіки є президент, вищий законодавчий орган — двохпалатний парламент. Член [ООН](#) с 1955 року, [ЕС](#) с 2007 року и [НАТО](#) с 2004 року.

Офіційно зареєстровано 4 релігійних конфесій (найбільші православна). Релігійний склад:

- 86,8 % [Румунська православна церкви](#)
- 6,0 % — протестанти
- 4,7 % — католики
- 2,4 % — інші (в основном мусульмани)

Історія та перші кроки пробації:

- ◆ У 1992 році, Румунія вжила перші заходи у цій області шляхом включення до національного кримінального законодавства окремих елементів пробації, як наприклад “звільнення від відбування покарання під наглядом ”, що є спеціальною формою звільнення від відбування покарання, передбаченою в Кримінальному кодексі;

- ◆ У 1996 році було запроваджено інший виховний захід “свободи під наглядом” та нову форму звільнення від відбування покарання під наглядом або контролю за неповнолітніми. Переповненість в'язниць
- ◆ Коефіцієнт ув'язнених у Румунії в період 1994 – 1997 рр., становив 225 на 100.000 населення, порівняно з кількістю ув'язнених в Європі: у середньому 150 на 100.000 населення
- ◆ Високий рівень злочинності
- ◆ У той же період (1994 – 1997 рр.) рівень злочинності зріс від 421 до 496 осіб, що вчинили злочини, з розрахунку на 10000 або 100000 населення
- ◆ Збільшення витрат держави на утримання пенітенціарної системи

Відсутність служби пробації призвела до неефективної реалізації згаданих законодавчих змін

Експериментальний етап:

- ◆ 1996 р. – м. Арад, перший в Румунії Експериментальний центр пробації
- ◆ До 2000 р. – було створено 11 Експериментальних центрів пробації
- ◆ Законодавче закріплення концепції пробації, шляхом прийняття Термінової постанови Уряду №. 92/2000 *про організацію та функціонування служб соціальної реінтеграції злочинців та нагляду за засудженими до покарань без позбавлення волі*, затвердженої у 2002 році, Законом № 129.
- ◆ Законодавство було застосоване шляхом прийняття (Рішенням Уряду) Методології роботи служб пробації.

Важливою метою у розвитку системи пробації було і досі залишається усвідомлення громадою щодо наступного :

- ◆ Що ми є і хто ми є;
- ◆ Що ми робимо і як ми це робимо;
- ◆ З якою метою і для кого робимо.

З часом, служби пробації в Румунії розробили і зуміли підтримати партнерські стосунки з місцевими державними установами, щоб краще реагувати на криміногенні потреби правопорушників;

Так само, Міністерство Юстиції, зокрема Дирекція пробації, взяло участь у різноманітних міжнародних проектах, впроваджених у співпраці з різними європейськими державами. Набула значний досвід у розвитку системи пробації в Румунії.

Повноваження персоналу служби пробації: Партнерства є суттєвою ланкою в соціально-юридичній мережі, у яку вводиться злочинець:

- Забезпечує зв'язок злочинця з громадою;

- Допомагає громаді зрозуміти переваги соціальної реінтеграції злочинця;
- Долучає громаду до створення внутрішньої мережі спілкування.

Ресурси, використані службами пробації в процесі соціальної реінтеграції злочинців:

- Власні людські ресурси та логістику;
- Партнери в громаді – громадські установи та приватні особи, які надають соціальні послуги в різних сферах.

Соціальні послуги надані в рамках процесу реінтеграції:

- ✓ Освіта;
- ✓ Професійна підготовка;
- ✓ Пошук роботи;
- ✓ Пошук місця проживання;
- ✓ Медична допомога або допомога у випадку споживання наркотиків чи алкоголю ;
- ✓ Вирішення сімейних проблем тощо
- ◆ Суд може прийняти рішення про застосування виховних заходів для неповнолітніх, вимагаючи від виконання одного або кількох зобов'язань, передбачених законом.
- ◆ Служба пробації стежить за тим, як неповнолітня особа виконує виховні заходи (одним з яких є проведення неоплачуваної праці в державній установі).

У в'язниці:

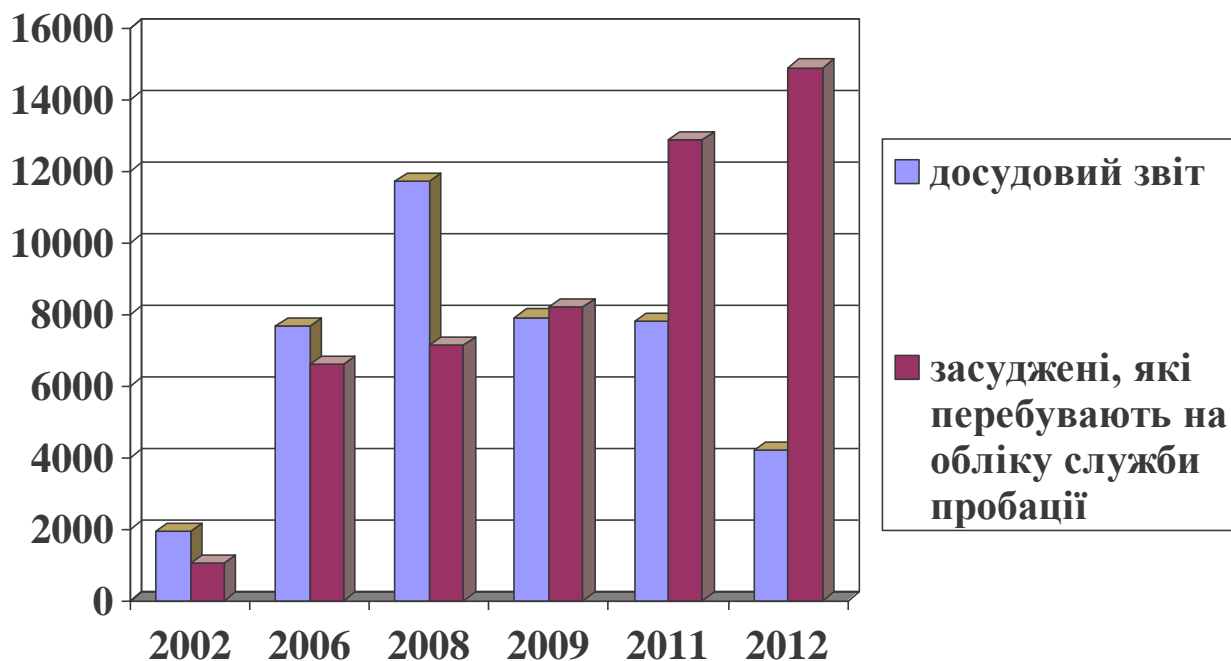
- ◆ Радник з питань пробації входить до складу Спостережної комісії при розгляді питань про подання до умовно-дострокового звільнення
- ◆ Служби пробації можуть проводити програми соціальної реінтеграції засуджених.
- ◆ **Експериментальний етап:**
- ◆ **1996 р.** – м. Арад, перший в Румунії Експериментальний центр пробації
- ◆ **До 2000 р.** – було створено 11 Експериментальних центрів пробації
- ◆ **2000 р.**
- ◆ Законодавче закріплення концепції пробації, шляхом прийняття Термінової постанови Уряду №. 92/2000 *про організацію та функціонування служб соціальної реінтеграції злочинців та нагляду за засудженими до покарань без позбавлення волі*, затвердженої у 2002 році, Законом № 129.
- ◆ Законодавство було застосоване шляхом прийняття (Рішенням Уряду) Методології роботи служб пробації.

- ◆ **2001–2002 рр.** – На національному рівні система пробації була запровадження в 2 етапах:
 - ◆ 2001 р. – 28 служб;
 - ◆ 2002 р. – 13 служб
- ◆ **2003–2010 рр.** – Етап інституційної консолідації:
 - ◆ Прийняття специфічного законодавства, наприклад. *Статус персоналу пробації*;
 - ◆ Наймання персоналу;
 - ◆ Збільшення чисельності випадків.

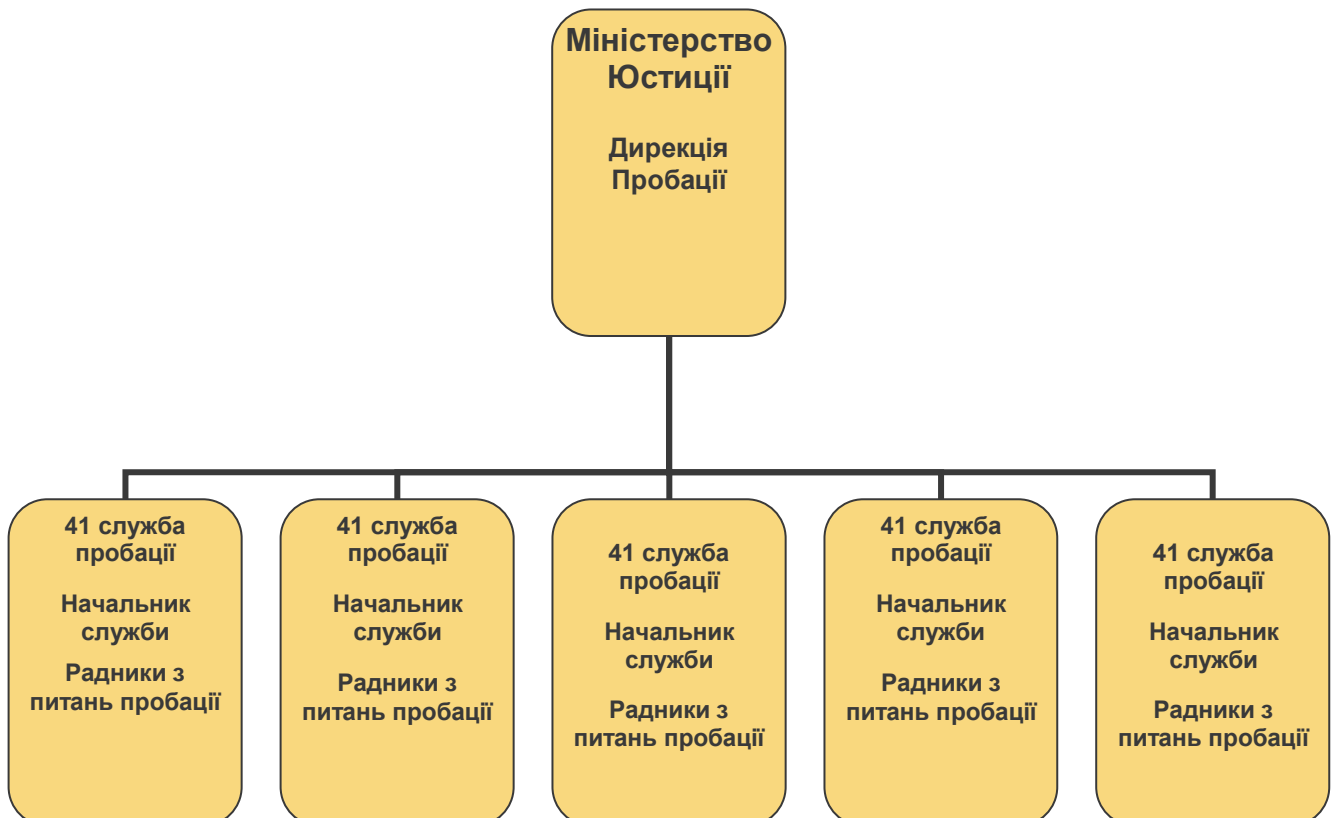
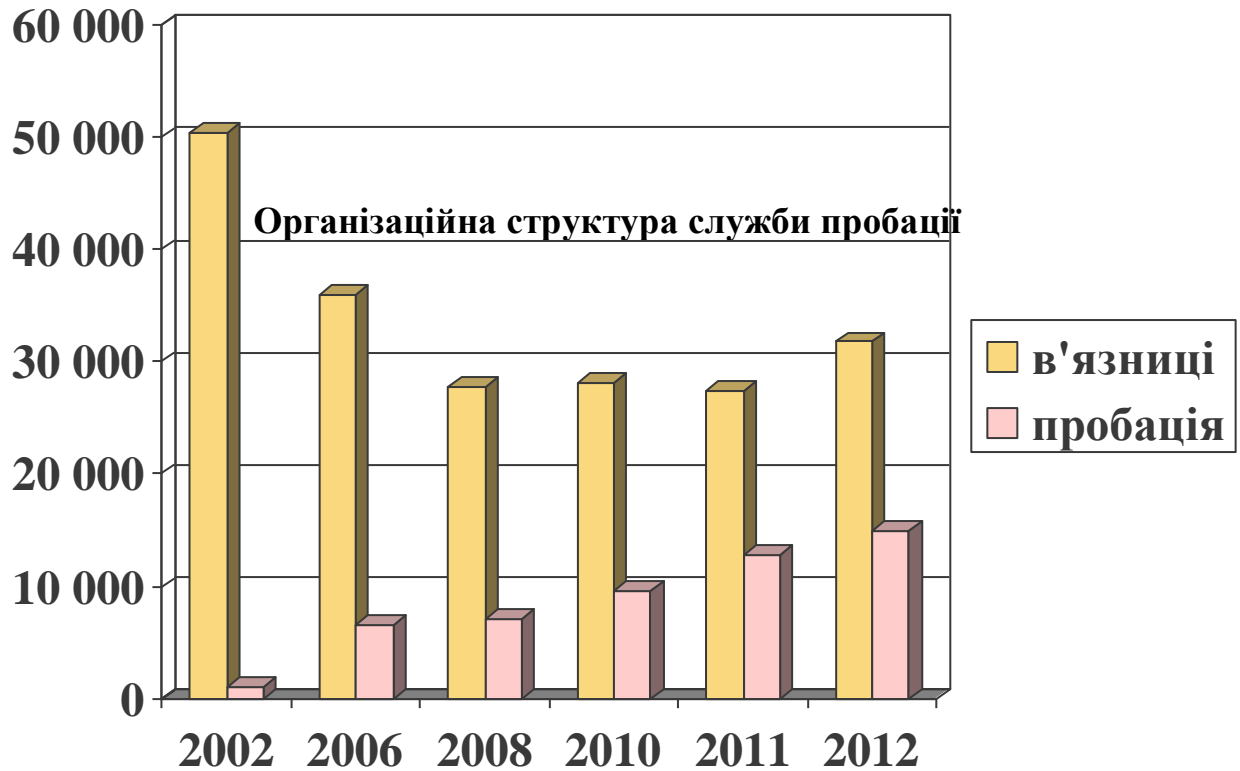
ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ

- ◆ **на центральному рівні:** Дирекція Пробації – Міністерство Юстиції;
- ◆ **на місцевому рівні:** 41 служба пробації, по одній в кожному повіті Румунії, що діють при трибуналах під управлінням Міністерства Юстиції.

Стадії Збільшення кількості справ упродовж розробки

Збільшення кількості справ упродовж розробки

Повноваження персоналу служби пробації

Звіти до винесення судового рішення

Нагляд

Допомога та консультація

Партнерства

На сьогодні персонал Державної служби пробації складається з 284 працівників, з яких 14 - центральний апарат, з яких 42 на посаді начальника служби, котрі призначаються наказом міністра юстиції. Працівники служби пробації мають повну вищу освіту (соціальну, психологічну, юридичну, педагогічну).

Кількість клієнтів служби пробації Румунії на початок 2012 року складала – 15000 осіб. Навантаження на одного працівника складає близько 52 клієнтів. Чисельність штату змінюється в залежності від кількості клієнтів пробації.

Спеціальних державних пільг працівники пробації не мають. Середня заробітна плата без виплат та відрахувань - (450 євро).

Працівники пробації мають законодавчо закріплену низку прав для виконання обов'язків, цікавими серед яких є:

відвідання клієнта пробації за місцем проживання без попередження (з 7.00 до 23.00) за місцем роботи або навчання. Спілкування з рідними, вчителями та роботодавцями здійснюється лише за погодженням клієнта (якщо він повнолітній);

отримувати інформацію про усі джерела існування клієнта;
перевіряти клієнта на вживання алкоголю або наркотиків;

отримувати всю необхідну інформацію про постраждалого від злочину.

Згідно закону служба пробації має спеціальну електронну базу даних клієнтів зі спеціальним доступом.

На підставі постанови Уряду служба пробації виконує такі функції:

1. **Досудова стадія:**

досудовий звіт (за запитом прокурора або суду надає звіт про обвинувачену в кримінальному процесі особу, за запитом адміністрації установи виконання покарання у виді позбавлення волі надає досудовий звіт про засудженого до суду перед розглядом питання про умовно-дострокове звільнення;

здійснення надзору за особами, по відношенню до яких за приписом прокурора припинений кримінальний процес і правопорушник умовно звільнений від кримінальної відповідальності.

2. **Стадія виконання покарань:**

примусові роботи, громадські роботи, провадження пілотного проекту по програмі Румуно-Шведське партнерство «Майстерні громадських робіт».

На одному з виробничих об'єктів обладнано цех і під керівництвом майстра та спеціаліста засуджені відпрацьовують громадські роботи призначені судом у вільний від роботи час.

нагляд за умовно засудженими, умовно-достроково звільненими від покарання з місць позбавлення волі;

робота із засудженими в місцях позбавлення волі (проведення програм корекції соціальної поведінки, допомога в складанні оцінки ризику та потреб і плану виконання покарання).

3. **Стадія поступенітціарної допомоги** – *нагляд* за особами, звільненими умовно-достроково з місць позбавлення волі, реінтеграція їх у суспільство.

В кримінальному законодавстві Румунії передбачено можливість накладення судом таких додаткових обов'язків до умовно засуджених та умовно-достроково звільнених з місць позбавлення волі, як «участь у пробаційних програмах на розсуд Державної служби пробації».

Втілення у практику нових методів роботи, нових корекційних програм, навчання персоналу здійснюється за рахунок участі в міжнародних проектах, за підтримкою таких держав, як Норвегія, Нідерланди, Канада, Сполучені Штати Америки.

На сьогоднішній день ліцензовані і застосовуються працівниками пробації, які пройшли навчання і мають сертифікати, 8 програм: «EQUIP»,

«Школа життя-2», «Просто про складне», «Формування позитивних відносин», «Менеджмент вживання засобів», «Менеджмент емоцій», «Мотивація до змін», «Програма корекції поведінки злочинців, які скоїли злочини порити статевої недоторканості».

Для застосування програм (навчання персоналу пробації) придбаються ліцензії. Навчання за деякими програмами, наприклад остання з вищезазначених (складна терапевтична), проводиться за кордоном (ліцензія на навчання коштувала 400 тис. євро).

При вирішенні питання про направлення особи для участі у програмі, служба пробації проводить оцінку ризиків та потреб. Інструмент для цієї роботи був безкоштовно переданий Румунії Канадськими колегами.

Залежно від ризику визначається інтенсивність наглядових заходів, а залежно від ризиків та потреб - програма. При призначенні програми ураховується можливість клієнта брати в ній участь.

Офіси пробації розташовуються в приміщеннях трибуналів.

Матеріально-технічна база кожного структурного підрозділу служби пробації відповідає сучасним міжнародним нормам: кожен співробітник забезпечений комп'ютерною та оргтехнікою (комп'ютер, багатофункціональний пристрій, факс, стаціонарний та мобільний зв'язок, доступ до інтернету для користування бази даних клієнтів).

В кожному підрозділі обов'язково є службовий автомобіль, фотоапарат (кожен клієнт фотографується, його фото та інформація про нього заноситься до бази даних), приміщення оснащені сучасними офісними меблями.

У зв'язку з фінансовою кризою в Румунії постійно змінюється діюче законодавство, вносяться поправки до законодавчих актів. На сьогоднішній день за браком фінансування з 2010 року припинено поетапне збільшення штатної чисельності персоналу.

Під час візиту члени української делегації відвідування Національного управління в'язниць Румунії де обговорені різні аспекти ,пов'язаних зі співпрацею Дирекції пробації

Реформування тюремної системи Румунії почалось з 1992 року та проводились в декілька етапів. Так 2012 році прийняті нові кримінальний та кримінально-процесуальний кодекс.

Згідно з новим законодавством протягом трьох років планується реконструкцію установ за європейським стандартом в ході якої передбачається розміщення засуджених в кімнатах по 2-4 людини.

В даний час тюремна система Румунії складається з 44 тюремних установ, з них: 30 установ різного рівня безпеки, 6 лікарень, 3 виправних

центрів, 1 (одна) жіноча, а також 4 виховних установ для неповнолітніх засуджених.

Здійснення державної політики у сфері виконання кримінальних покарань в Румунії покладається на Національного управління в'язниць Румунії, яка є окремою структурою державного управління, і підвідомча Міністерству юстиції Латвії.

Станом на початок цього року кількість осіб, які тримались в місцях позбавлення волі та слідчих ізоляторах складала осіб, з них: понад 22000 ув'язнені та 4749 - засуджені, у тому числі 421 жінка та 88 неповнолітніх.

Загальна кількість засуджених, які залучені до роботи складає 1210 осіб (майже 26% від числа засуджених), з них до господарчих робіт – 567, у приватних підприємств - 643. Головними видами трудової зайнятості є: швейне виробництво, деревообробка, металообробка.

Основним завданням соціально-виховної роботи з засудженими є їх ресоціалізація, яка включає в себе соціальну реабілітацію та корекцію соціальної поведінки. Засобами соціальної реабілітації є:

- Освіта (*загальна, професійна, за інтересами*);
- Суспільно-корисна зайнятість;
- Заходи з організації вільного часу;
- Розвиток соціальних навичок.

На кожного засудженого по прибуттю в установу протягом двох місяців складається План його ресоціалізації, за результатами проведення оцінки ризику та потреб.

Майже 54% засуджених включено у програми соціально-виховного спрямування. Результати участі у програмах використовуються при визначенні ступеня виправлення засуджених.

З метою застосування до засуджених умовно-дострокового звільнення від покарання, при установі діє адміністративна комісія, до складу якої входять представники трибуналу(суду), служби поліції, соціальних служб, прокуратури, служби пробації та адміністрації установи. Комісія утворюється наказом міністерства юстиції. Головою комісії є представник центрального апарату в'язничної служби.

Рішення про застосування умовно-дострокового звільнення приймається після вивчення характеристики адміністрації установи а також звіту, підготовленого службою пробації (щодо проходження пробаційних програм під час відбування покарання та перспектив вирішення соціально-побутових питань після звільнення), шляхом відкритого голосування всіх членів комісії.

У **1996 році** було запроваджено інший виховний захід **“свободи під наглядом ”** та нову форму звільнення від відбування покарання під

наглядом або контролю за неповнолітніми. Відсутність служби пробації призвела до неефективної реалізації згаданих законодавчих змін.

Деякі майбутні проблеми в світі нового кримінального законодавства...

- ◆ Достатня кількість установ, для направлення засуджених на неоплачувані громадські роботи.
- ◆ Більша відкритість з боку установ та громадських організацій до участі в процесі нагляду, у відповідності до мінімальних стандартів служби пробації.
- ◆ Створення спільного механізму з іншими державами-членами ЄС, з огляду на зростаючу мобільність осіб, котрі перебувають під надглядом служби пробації та в перспективі набуття чинності *Рамкового рішення Ради 2008/947/JAI про реалізацію принципу взаємного визнання судових рішень та рішень про призначення пробації з метою нагляду за виконанням заходів пробації та альтернативних покарань.*

Пропонується:

1. Забезпечити супровід проектів, передбачених У рамках реалізації компоненту «Впровадження в Україні елементів служби пробації» проекту Ради Європи «Підтримка в'язничної реформи в Україні» та на виконання наказу ДПтС України від 19.12.2011 р. №606 «Про забезпечення реалізації проекту «Підтримка в'язничної реформи в Україні» під егідою Генерального директорату з прав людини і норм права Ради Європи та за фінансової підтримки Шведського агентства з питань міжнародного розвитку»

2. Додатково вивчити порядок застосування умовно-дострокового звільнення до засуджених у в'язничній системі Румунії, критерії оцінки ступеню їх виправлення, що використовуються адміністраціями установ .

3. Взяти до відома досвід діяльності Державної служби пробації Румунії та його використання при підготовці пропозицій до створення нормативно-правового поля функціонування в Україні пробації, а також при перегляді діючих нормативно-правових документів кримінально-виконавчої інспекції.

4. Опрацювати питання щодо впровадження пілотного проекту «Майстерні громадських робіт» на базі підрозділів кримінально-виконавчої інспекції м. Севастополя, м. Біла Церква та Полтавської області з метою залучення засуджених до примусових громадських робіт.

